

Titulació	Tipus	Curs
Antropologia Social i Cultural	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Montserrat Ventura Oller

Correu electrònic : montserrat.ventura@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisites

Cal haver cursat primer i segon curs del grau d'Antropologia Social i Cultural.

Objectius

Aprofundiment en els camps clàssics de l'Antropologia a través del cas etnogràfic dels pobles indígenes de les terres baixes d'Amèrica del Sud, per proporcionar una aproximació holista a la diversitat cultural, exemples concrets d'aplicació dels enfocaments teòrics estudiats en les matèries troncales, i un aprofundiment en temes emergents de l'antropologia dels pobles indígenes, enfocats al desenvolupament professional de l'alumnat.

Els alumnes han de reconèixer i identificar la realitat complexa i canviant dels pobles indígenes de les terres baixes d'Amèrica del Sud, des del passat pre-colonial fins a la situació social actual, marcada per processos de globalització. L'alumnat ha de ser capaç de detectar i analitzar les dimensions socioculturals centrals, així com els principals canvis i continuïtats de les societats indígenes en els àmbits econòmic, ecològic, polític, social i ritual. A partir d'aquí es presentaran estudis de cas, i s'oferiran eines per analitzar aquesta àrea des d'un punt de vista dinàmic, tot considerant la permanent tensió entre la lluita per la conservació de la particularitat i el que la fa possible per excel·lència, el territori, la llengua, i la inserció en un món global.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
2. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia.
3. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
4. Identificar la variabilitat sociocultural en contextos etnogràfics específics.
5. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.
6. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
7. Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals.
8. Identificar la variabilitat sociocultural a través de textos etnogràfics i fonts audiovisuals.
9. Analitzar les complementarietats i les incongruències de diferents informes etnogràfics de la mateixa zona.
10. Avaluar críticament els materials etnogràfics com a proposta de models teòrics.
11. Avaluar els aspectes positius i negatius de la dialèctica entre etnografies específiques i comparacions

d'abast transcultural.

12. Integrar de manera holística els desenvolupaments dels camps clàssics de l'antropologia.
13. Conèixer els efectes aculturadors de l'expansió colonial.
14. Expressar les idees amb un vocabulari específic adequat a la disciplina.
15. Planificar la feina de manera efectiva individualment o en grup per a la consecució dels objectius plantejats.
16. Valorar l'impacte de les dificultats, els prejudicis i les discriminacions que poden incloure les accions o projectes, a curt o llarg termini, en relació amb determinades persones o col·lectius.
17. Analitzar críticament els principis, valors i procediments que regeixen l'exercici de la professió.
18. Comunicar fent un ús no sexista ni discriminatori del llenguatge.
19. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
20. Identificar i aplegar críticament la bibliografia bàsica que ha conformat el camp d'estudi.
21. Valorar com els estereotips i els rols de gènere incideixen en l'exercici professional.

Continguts

PART I: Etnologia regional a l'Amazònia: camps clàssics.

1. Història, categories ètniques, i classificacions culturals.
2. Ecologia, economia, organització social i política.
3. Persona, cos, xamanisme i simbolisme.

PART II: Etnologia regional a l'Amazònia: camps emergents.

4. Museus, cinema i societat.
5. Antropologia col·laborativa.
6. Llengua, cultura, formes indígenes de coneixement.
7. Etnoecologia, tecnologia local, canvi climàtic.
8. Territori, drets de la natura, pobles no contactats.
9. Pau, resolució de conflictes, i mediació.
10. Antropologia, desenvolupament i turisme.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Lectura de textos i documentació etnogràfica	25	1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 19
Visita a museu o similar	5	0,2	1, 2, 4, 5, 7, 13, 17
Classes magistrals de la professora	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21
Visionat i discussió de documentals	3	0,12	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 14, 19

Discussió sobre temes emergents	3	0,12	2, 4, 5, 7, 13, 14, 16, 17, 18, 20
Redacció de treballs	20	0,8	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20
Estudi individual	20	0,8	1, 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 20
Tutories per comprensió de textos i continguts i de preparació del treball escrit	2	0,08	1, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19

Activitats formatives i metodologia docent

Classes teòriques i pràctiques dirigides: classes magistrals amb suport audiovisual.

Lectura de textos i anàlisi de productes audiovisuals de contingut etnogràfic, incloent una visita a un museu o similar: lectura de textos i visionat de documentals etnogràfics; redacció i presentació de treballs; estudi individual: redacció de treballs de síntesi i d'anàlisi a partir d'una guia que serà publicada durant el curs en el Campus virtual, i presentació pública.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Treball pràctic	25%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 20
Assistència a conferències i participació	10%	0	0	7, 8, 12, 14, 19
Presentació pública	10%	2	0,08	3, 5, 7, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Prova escrita de síntesi i reflexió	25%	10	0,4	1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 21
Treball de recerca	30%	20	0,8	1, 3, 5, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Avaluació continuada

L'estudiant realitzarà una prova escrita / oral de reflexió a partir dels continguts dels blocs temàtics clàssics i de les lectures proposades amb un pes del 25%

L'estudiant haurà de lliurar un treball pràctic a partir d'un visionat de cinema indígena, una entrevista a una representant indígena, o equivalent relacionat amb els coneixements adquirits a l'aula, amb un pes del 25%

L'estudiant haurà de lliurar un treball de recerca d'un tema emergent sobre l'àrea a partir de lectures de textos i d'altres fonts, amb un pes del 30%

L'estudiant participarà en una sessió de presentació de treballs amb un pes del 10%.

Al llarg del curs es programaran un mínim de dues sessions amb convidats sobre el tema. L'assistència i la participació comptaran 5% (total 10%)

Les lectures obligatòries, optatives i les pautes dels treballs es publicaran al Campus virtual al llarg del curs.

Cal presentar 2/3 dels treballs/proves en el termini establert per poder optar a la recuperació.

L'alumnat que hagi suspès una (o més) de les proves amb una nota inferior a 5, podrà recuperar-la presentant-la de nou en la data prevista per la Facultat per a recuperació, excepte aquelles relacionades amb l'assistència i participació.

Les proves i treballs avaluats es podran revisar al despatx durant una setmana després de la publicació de les notes parcials al Campus Virtual, prèvia cita.

En cas de dubte, la revisió de la qualificació final es farà al despatx durant dos dies després de la seva publicació a Sigma, prèvia cita.

Alumnat d'intercanvis:

Els estudiants d'intercanvi que demanin avançar un examen han de presentar a la professora un document escrit de la seva universitat d'origen que justifiqui la seva sol·licitud.

Avaluació única, Els alumnes que s'acullin a l'avaluació única ho han de comunicar com a molt tard el dia límit previst per la Facultat. L'avaluació única consistirà en una prova escrita a partir dels continguts dels blocs temàtics clàssics i de les lectures proposades amb un pes del 30%. A més, haurà de lliurar un treball de recerca relacionat amb l'anàlisi del cinema indígena amb un pes del 30%; i la recerca sobre un tema emergent a partir de lectures de textos i d'altres fonts, amb un pes del 30%, que presentarà oralment, amb un pes del 10%. Aquesta prova escrita, la prova oral i el lliurament del treball tindran com a data un dels primers dies després de la finalització de la docència, que es comunicarà al campus virtual. La pauta es penjarà al campus virtual.

- Recuperació en cas d'avaluació única: S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada.
- Revisió de la qualificació final: La revisió de la qualificació final segueix el mateix procediment que per a l'avaluació continuada.

Per a tothom:

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En aquesta assignatura, no es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) en cap de les seves fases. Qualsevol treball que inclogui fragments generats amb IA serà considerat una falta d'honestedat acadèmica i comportarà que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

Bibliografia

Bibliografia de referència

ALBERT, Bruce. & Alcida Rita RAMOS (ORG) 2000 *Pacificando o Branco. Cosmologias do contato no Norte-Amazônico*, Sao Paulo: Editores UNESP.

BELAUNDE, Luisa Elvira y Juana Valentina Nieto Moreno 2023 Cosmo-climatología amazónica: friaje, menstruación y conexiones femeninas murui, Revista Española de Antropología Americana, 53 (2): 281-296, DOI: <https://doi.org/10.5209/reaa.84466>

CALAVIA, Oscar 2020 *Tierras bajas de América del Sur. Ensayos de Etnografía teórica*, Madrid: Nola Editores. <https://doi.org/10.37552/et.tbas>

CANALS, Roger, CELIGUETA, Gemma. Y Gemma OROBITG (Eds.) 2012 *La paz desde abajo. Perspectivas antropológicas sobre la paz en contextos indígenas y afroamericanos*, Barcelona: UBe. <https://www.edicions.ub.edu/ficha.aspx?cod=07728>

CARNEIRO DA CUNHA, Manuela, 1986 *Antropologia do Brasil*, Sao Paulo: editora brasiliense.

CHAUMEIL, Jean.-Pierre. 1983 *Voir, savoir, pouvoir. Le chamanisme chez les Yagua du Nord-Est péruvien*, Paris: Ed. de l'E.H.E.S.S.

CLASTRES, Pierre 1986(1972) *Crónica de los indios Guayaquis*, Barcelona:Alta Fulla.

1981(1980) *Investigaciones en antropología política*, Barcelona:Gedisa.

CLUA, Montserrat, VENTURA, Montserrat, Josep Lluís Mateo (eds) 2022 *Áreas culturales. Antropología en un mundo de fronteras*, Barcelona: Bellaterra

CORREA, Francisco (ed) (?) *La selva humanizada. Ecología alternativa en el trópico húmedo colombiano*, Bogotá: instituto Colombiano de Antropología / Fondo FEN de Colombia /Fondo Editorial CEREC.

DECLARACIÓ DE LES NACIONS UNIDES SOBRE ELS DRETS DELS POBLES INDÍGENES
chrome-extension://efaidnbmninnbpcjpcglclefindmkaj/<https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/UNDRIP>

DESCOLA, Philippe 1986 *La nature domestique: symbolisme et praxis dans l'écologie des Achuar*, Paris: Fondation Singer-Poignac / Editions de la Maison des Sciences de l'Homme. Trad: *La selva culta*, Quito: IFEA/ Abya-Ya1a.

GORDON, Cesar 2006 *Economia selvagem. Ritual e mercadoria entre os índios Xikrin-Mebêngôkre*, Sao Paulo: UNESP

HALBMAYER, Ernst (ed.) 2020 *Amerindian Socio-cosmologies between the Andes, Amazonia and Mesoamerica*, London & New York: Routledge.

KENSINGER, Kenneth M. (ed) 1984 *Marriage Practices in Lowland South America*, Urbana & Chicago: University of Illinois Press.

KOHN, Eduardo 2021 [2013] *Cómo piensan los bosques. Hacia una antropología más allá de lo humano*, Quito: Abya-Yala.

KOPENAWA, Davi & Bruce ALBERT 2010 *La chute du ciel. Paroles d'un chaman yanomami*, Paris: Plon.

L'HOMME, Avril-Décembre 1993 *La remontée de l'Amazone. Anthropologie et Histoire des Sociétés Amazoniennes*, num.126-128.

LEVI-STRAUSS, Claude 1955 *Tristes Tropiques*, Paris: Plon. Trad: 1969 *Tristos Tròpics*, Barcelona: Anagrama.

LEVI-STRAUSS, Claude 1985 *La potière Jalouse*, Paris: Plon. Trad: 1986 *La alfarera celosa*, Barcelona, Buenos Aires:Paidós.

LÓPEZ GARCÍA, Julián y Pedro PITARCH (eds.) 2006 *Lugares indígenas de la violencia en Iberoamérica*, Madrid, Madrid: AECI

McCALLUM, Cecilia 2001 *Gender and Sociality in Amazonia. How real People are Made*, Oxford & New York: Berg.

MEGGERS, Betty 1971 *Amazonia: Man and Culture in a Counterfeit Paradise*, Chicago: Aldine. Trad: 1984 *Amazonía. Un paraíso ilusorio*, Mexico: Siglo XXI.

- METRAUX, Alfred. 1967 *Réligions et magies indiennes d'Amérique du Sud*, Paris: Gallimard.
- MORÁN, Emilio. 1993 *La ecología humana de los pueblos de la Amazonía*, México: FCE.
- NENQUINO, Nemonte (y Mitch Anderson) 2024 *Seremos Jaguares. Vida y resistencia en la Amazonía*, Barcelona: Ediciones Urano.
- NUGENT, Stephen. *Amazonian Caboblo Society. An Essay on Invisibility and Peasant Economy*, Providence / Oxford: Berg.
- PERRUCHON, Marie 2003 *I am Tsunki. Gender and Shamanism among the Shuar of Western Amazonia*, Uppsala: Acta Universitatis Uppsaliensis, Uppsala Studies in Cultural Anthropology n.33.
- REICHEL-DOLMATOFF, Gerard. 1968 *Desana. Simbolismo de los indios Tukano del Vaupés*, Bogotá: Universidad de los Andes.
- 1978(1975) *El chamán y el jaguar*, Mexico: Siglo XXI.
- RENARD-CASEVITZ, France-Marie, SAIGNES, Th. TAYLOR, Anne Christinne. 1986 *L'Inca, l'espagnol et les sauvages*, Paris: Recherches sur les civilisations. Trad: 1988 *Al este de los Andes*, Quito: Abya-Yala.
- REYES-GARCÍA, Vicky. Y Tomás HUANCA (Eds.) 2014 *Cambio global, cambio local. La sociedad Tsimane' ante la globalización*, Barcelona: ICARIA/ICA.
- RIVERA ANDÍA, Juan J. (ed.) 2019 *Non-Humans in Amerindian South America*, New York and Oxford: Berghahn.
- RIVIERE, Peter 1984 *Individual and Society in Guiana. A comparative Study of social organization*, N.Y., Cambridge U.P.
- SANTOS, Fernando (ed.) 1996 *Globalización y cambio en la Amazonía indígena*, Quito: Abya-Yala.
- SANTOS, Fernando (ed.) 2012 *La vida oculta de las cosas. Teorías indígenas de la materialidad y la personificación*, Quito: Abya-Yala
- STEWART, Julian (ed) 1948 *Handbook of South American Indians*, Washington D.C.: Smithsonian Institution.
- SURRALLÉS, Alexandre 2009 [2003] *En el corazón del sentido. Percepción, afectividad, acción en los candoshi, Alta Amazonía*, Lima: IFEA / IWGIA.
- SURRALLÉS, Alexandre y Pedro GARCÍA HIERRO (eds) 2004 *Tierra adentro. Territorio indígena y percepción del entorno*, Copenhague: IWGIA.
- VARGAS CANELOS, Luis (con Grégory Deshouillères) 2022 *La posición achuar: la corriente de mi vida*, Quito: Abya-Yala
- VENTURA I OLLER, Montserrat 2009 *Identité, cosmologie et chamanisme des Tsachila de l'Équateur. À la croisée des chemins*, Paris: L'Harmattan.
- VIVEIROS DE CASTRO, Eduardo 1993 *From the Enemy's Point of View. Humanity and Divinity in an Amazonian Society*, Chicago & London: The University of Chicago Press.
- A l'inici de curs es lliurarà una llista de textos per blocs temàtics on hi constarà la bibliografia específica i l'obligatòria

Programari

Microsoft Word, PowerPoint.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt